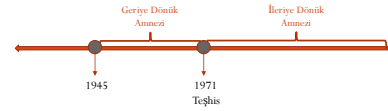

Uzun Süreli Bellek (I) Yapısı

FEL 391 Bilişsel Psikoloji
2021-2022 Güz Yarıyılı
S. Elif Gök

Uzun Süreli Bellek

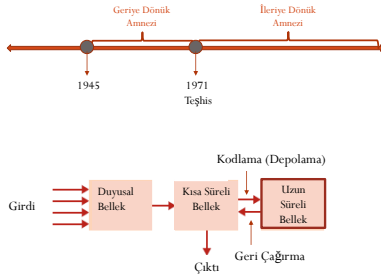
- Sacks (1985)---Jimmy G. Vakası, Korsakoff Sendromu

- Geriye Dönük Amnezi
 - 1945 yılında 19 yaşında donanmada bir subay olduğunu düşünüyor.
- İleriye Dönük Amnezi
 - Birkaç dakika öncesinde tanıştığı birini hatırlamıyor.
 - Kitap okurken konuyu takip edemiyor.
 - İlaç dükkânının yolunu bulamıyor.

Uzun Süreli Bellek

- Sacks (1985)---Jimmy G. Vakası, Korsakoff Sendromu

İçerik

- Kısa Süreli Bellek (KSB) ve Uzun Süreli Bellek (USB)
 - Farkları
- Uzun Süreli Bellek Türleri
 - Açık
 - Örtük

Uzun Süreli Bellek

- Uzun Süreli Bellek (USB): bilgileri uzun süreli depolamadan sorumlu sistemdir.
- Birkaç dakika öncesinden hatırlayabildiğimiz kadar eskiye arasındaki her şey uzun süreli bellekte tutulur.
- Geçmiş olaylarla ilgili bilgilerin, öğrendiklerimizin saklandığı bir arşiv olarak düşünülebilir.
- Farklı çeşitleri vardır.
- Kısa Süreli Bellek ile etkileşim halindedir
 - Örneğin, bir konuşmanın sürdürülmesi

USB ve KSB Ayırımı

- Murdoch (1962) -- Seri Konum Eğrisi

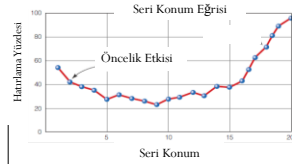
Gösterim

- Barikat
- Çocuklar
- Diyet
- Kabak
- Folyo
- Metre
- Seyahat
- Tiftik
- Turna
- Mancınık
- Çıngırak
- Fular
- Fare
- Menü
- Uçak

USB ve KSB Ayrımı

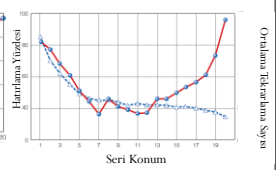
Murdoch (1962)

Seri Konum Eğrisi

Rundus (1971)

Tekrar Sayısı Deneyi

Öncelik Etkisi

Katılımcıların sözcükleri
tekrarlamak için daha fazla zamanı
vardır.

İlk Sözcükler daha fazla
tekrarlanıyor

USB ve KSB Ayrımı

Murdoch (1962)

Seri Konum Eğrisi

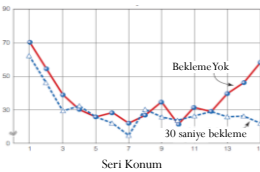

Sonralık Etkisi

Sözcükler hala KSB'de yer alıyor

Glanzer ve Cuntiz (1966)

Beklemeli Hatırlama

USB ve KSB Ayrımı

- Kod Biçimleri: İşitsel, Görsel, Anlamsal
- Kısa Süreli Bellek: İşitsel kod verme ağır basar --- Fonolojik Benzerlik Etkisi
- Uzun Süreli Bellek: Anlamsal kod verme ağır basar
 - Örnek: Birebir sözcükler değil anlamlar akılda kalır
"Ağaç" ve "Çalı" karıştırılır.

Gösterim

Teleskopun ilginç bir hikayesi var. Hollanda'da Lippershey adında bir gözlük camı ustası var. Bir gün çocukları merceklerle oynuyordu. İki merceği belirli bir mesafede karşılıklı tuttuklarında nesnelerin çok yakın görüldüğünü fark ettiler. Lippershey hemen çeşitli deneylere girişti ve "casus gözlüğü" büyük bir ilgi çekti. Büyük İtalyan bilim insanı Galileo'ya bu konuda bir mektup yazdı. Galileo bu keşfin önemini hemen anladı ve kendi teleskopunu yapmaya başladı.

Gösterim

- Büyük İtalyan bilim insanı Galileo'ya bu konuda bir mektup yazdı.
- Büyük İtalyan bilim insanı Galileo bu konuda ona bir mektup yazdı.
- Büyük İtalyan bilim insanı Galileo'ya bu konuda bir mektup yazıldı.
- Bu konuda Galileo adındaki büyük bir İtalyan bilim insanına bir mektup yazdı.

USB ve KSB Ayrımı

- Nöropsikolojik Çalışmalar
- Yeni USB oluşturmamayan ama KSB'si sağlam hastalar
USB'si sağlam ama KSB sorunları yaşayan hastalar
İkili- Ayrışma
- Yeni USB oluşturmamayan ama KSB'si sağlam: C. Wearing, Jimmy G. , H.M
- USB sağlam, KSB sorunları yaşayan: K.F.
 - Sayı ölçüm aralığı 2, seri konum eğrisinde sonraklık etkisi gözlenmiyor.

USB ve KSB Ayrımı

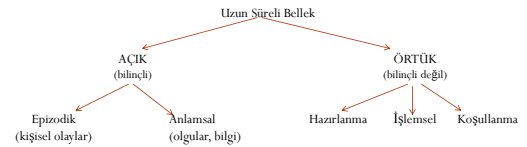
- Seri konum eğrisindeki Öncelik (USB) ve Sonraklık (KSB) etkisi.
- Kod Biçimi Tercih Farkı: KSB – işitsel kodlar
USB – anlamsal kodlar
- Nöropsikolojik Çalışmalar

	KSB	USB
Jimmy G., C.	Sağlam	Bozuk
Wearing, H. M.	Sağlam	Bozuk
K.F.	Bozuk	Sağlam

Uzun Süreli Bellek Türleri

- Anıları hatırlamak
- Bilgileri hatırlamak
- Araba kullanmak, enstrüman çalmak,...

Uzun Süreli Bellek Türleri

Uzun Süreli Bellek Türleri

- Açık/ Bildirimsel Bellek: içerikler anlatılabilir ve betimlenebilir.
 - Bir derste öğrenilen bilgiler → Anlamsal Bellek
 - Öğrenme anını hatırlama → Epizodik Bellek
- Örtük/ Bildirimsel-Olmayan Bellek: Farkında olmadan kullandığımız bilgiler
 - Sözcükleri ikinci kere görünce daha hızlı algılayız → Hazırlanma
 - Derste not alma → İşlemsel Bellek
 - Kötü anılarımız olan konular → Koşullanma

Uzun Süreli Bellek Türleri

Açık Bellek

- Açık Bellek: Epizodik ve Anlamsal Bellek
 - Epizodik Bellek → Olaylar (Nerede ve Ne zaman)
 - Anlamsal Bellek → Olgular
- E. Tulving (1985)
 - Epizodik Bellek: zamansal zihnin yolculuğu, Kendinden-bilme/hatırlama
 - Anlamsal Bellek: Bilme

Açık Bellek

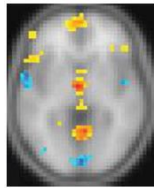
Epizodik ve Anlamsal Bellek Ayırışması

- Nöropsikolojik Veriler
- K.C. Vakası : geçmişteki olayları tekrar yaşayamıyor
 - Örneğin, erkek kardeşinin öldüğünü biliyor ama bu anıya dair hiçbir şey hatırlamıyor.
- İtalyan Kadın: Anlamsal belleği zayıf, epizodik belleği sağlam
 - Örneğin, alış-veriş listesindeki sözcükleri anlamıyor, dükkanın yerini hatırlamıyor ama gün boyunca yaptıklarını ya da olup bitenleri hatırlatabiliyor.

Açık Bellek

Epizodik ve Anlamsal Bellek Ayırışması

- Beyin Görüntüleme— Brain ve diğ. (2004)
- Gündelik kişisel olayların ve anlamsal bilgilerden çıkardıkları olguların ses kaydı.
- Örnek:
 - “Dün okulda kimse yoktu, tek başıma kantinde oturdum.”
 - “Türkiye'nin başkenti Ankara'dır.”
- Sarı bölgeler → Kişisel Olaylar → Epizodik Bellek
- Mavi bölgeler → Olgular → Anlamsal Bellek

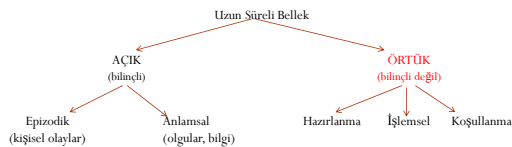

Açık Bellek

Epizodik ve Anlamsal Bellek Bağlantıları

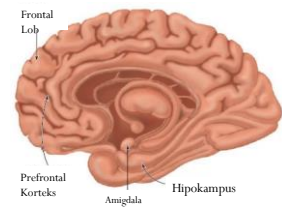
- Olguları öğrenirken çoğunlukla bir deneyim yaşarız.
 - Epizodik bellek yitirilip sadece anlamsal bellek kalabilir.
- Anlamsal bellek epizodik bellekle güçlendirilebilir
 - Kişisel açıdan önemli olaylar diğerlerine göre daha kolay hatırlanır.
 - Örneğin konserine gittiğiniz bir şarkıcının ismini daha kolay hatırlarsınız
- Anlamsal Bellek dikkatimizi etkileyerek deneyimlerimizi şekillendirebilir.

Uzun Süreli Bellek Türleri

Örtük Bellek

- H. M.
- Beyninin iki yanındaki hipokampusu almıyor.
- İleriye dönük amnezi
- Kısmi geriye dönük amnezi

Örtük Bellek

- Davranışlarımızı biz farkında olmadan etkileyen bellek.
- Örtük bellek biz sahip olduğumuzun farkında olmasak da davranışlarımızı etkileyen bilgilerin depolandığı bellek türüdür.
 - İşlemsel Bellek
 - Hazırlanma
 - Koşullanma

Örtük Bellek

İşlemsel Bellek

- Genellikle eylem gerektiren görevlerle ilgili bellektir. Beceri belleği olarak da adlandırılır.
- Birşeylerin **nasıl** yapılacağı ile ilgilidir.
- Örnekler: araba kullanmak, ayakkabı bağlamak, spor yapmak, konuşmak,.....

Örtük Bellek

İşlemsel Bellek

- Aynayla Çizme
- H.M. Daha önce yaptığını hatırlamadığı halde daha iyi yapıyordu.
- Uzun süreli anılar oluşturamayan hastalar yine de beceri edinebilir.

Örtük Bellek

Hazırlanma

- Deneyime bağlı tepki değişimi
- Bir uyarıcının sunulması daha sonra sunulan bir uyarıcıya tepkiyi etkiler
 - Pozitif hazırlanma: daha sonraki uyarıcıya tepki kolaylaşır (hızlanır, doğruluğu artar).
 - Negatif hazırlanma: daha sonraki uyarıcıya tepki zorlaşır.
- Örnek:
 - Tekrarla hazırlanma: Kuş → → Kuş
 - Kavramsal hazırlanma: Siyah → → Kuzgun... → Kuş

Örtük Bellek

Hazırlanma

- Sözcük tamamlama görevi
 - Örnek:

“Hav...” hecesini anlamlı bir kelimeye tamamlayın.

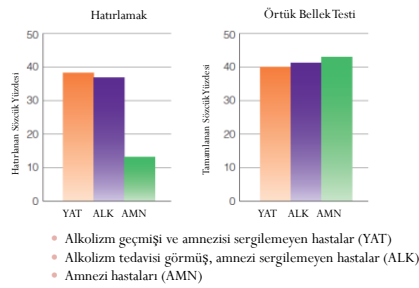
Daha önce “havuç” kelimesi görüldüyse “hav...” uyarıcısı “hava” ya da “havza” kelimelerinden çok “havuç” kelimesi ile tamamlanır.

Örtük Bellek

Örtük Bellek ve Açık Bellek Ayrışması

- Nöropsikolojik Deneyler– Graf ve diğ. (1985)
- 3 grup:
 - Alkolizm geçmişi ve amnezi sergilemeyen hastalar (YAT)
 - Alkolizm tedavisi görmüş, amnezi sergilemeyen hastalar (ALK)
 - Amnezi hastaları (AMN)
- Önce, katılımcılar kelimeleri ne kadar beğendiklerini değerlendirir.
- Daha sonra kelimeleri hatırlamaları ya da tamamlama testi yapmaları istenir.

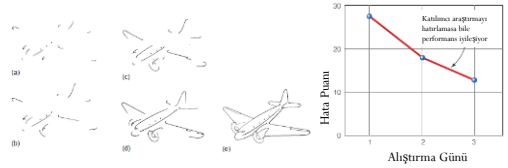
Örtük Bellek

Örtük Bellek

Örtük Bellek ve Açık Bellek Ayrışması

- Nöropsikolojik Deneyler—Warrington ve Weiskrantz (1968)
- Korsakoff sendromlu hastalar

Örtük Bellek

Klasik Koşullanma

- Nötr bir uyarıcıyla tepki doğuran bir uyarıcının eşleşmesi nedeniyle nötr uyarıcıya tepki verilmeye başlanması.
- Kırmızı arabalar size daha önce bir şey ifade etmese bile (nötr), kırmızı bir arabayla kaza yaparsanız, daha sonra kırmızı araba gördüğünüzde gergin hissedebilirsiniz.

Örtük Bellek

Örtük Bellek ve Gündelik Yaşam

- Reklamlar
 - Perfect ve Askew (1994)
 - Katılımcılara bir dergideki yazıları gözden geçirmeleri, reklamlara dikkat etmemeleri söylenir.
 - Daha sonra bazı reklamları değerlendirmeleri istenir.
 - Katılımcılar gördükleri reklamları hatırlayamazlar da (hatırlama oranı 2,8/25) daha önce görmüş olduklarını daha etkili bulurlar.
- Propaganda Etkisi
 - Daha önce okuduğumuz ya da gördüğümüz bilgiyi doğru kabul etmeye daha yatkımdır.

Uzun Süreli Bellek (I)

Kaynaklar

- Goldstein, E. B. (2013). *Bilişsel Psikoloji*. Kaknüs Yay.: İstanbul

Resimler

- Goldstein, E. B. (2011). *Cognitive Psychology*. Cengage Learning.